

І.П. Скороход
к. е. н., доц.

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

Соціальне підприємництво – це бізнес-модель, метою якої є вирішення соціальних проблем. Прибутки соціального підприємництва

спрямовуються на розвиток, громадські справи чи на вирішення суспільних проблем, це система господарювання, складовими якої є соціальні підприємства. Соціальні підприємства – це соціально орієнтовані суб'єкти підприємництва, діяльність яких спрямована на досягнення добробуту територіальних громад (соціальні, екологічні та етичні цілі) шляхом використання системного взаємозв'язку розвитку соціального підприємництва і розвитку місцевої економіки.

Існують різні підходи до класифікації соціальних підприємств, основні з яких представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Підходи до класифікації соціальних підприємств

Автор	Критерій	Типи
К. Альтер [1]	Ступінь інтеграції соціальної програми та бізнес процесів	1. Вбудовані (embedded) 2. Інтегровані (integrated) 3. Екстерналізовані (external)
Г. Діз, Дж. Емерсон [2]	Цілі діяльності та напрям використання прибутку	1. Благодійні 2. Комерційні 3. Гібридні
Ю.Є. Благов, Ю.Н. Арай [4]	Місія, наявність доходу від основної діяльності та наявність інноваційної складової	1. Традиційні НКО 2. Некомерційні соціально орієнтовані підприємницькі фірми 3. Гібридні організації 4. Комерційні соціально орієнтовані підприємницькі фірми
Д. Борнштейн [5]	Специфіка організації бізнес-діяльності	1. Модель підтримки підприємців 2. Модель посередника ринку 3. Модель працевлаштування 4. Модель платних послуг 5. Модель фінансування послуг 6. Модель «зв'язковий ринку» 7. Модель підтримки організації

Різноманітність підходів до класифікації соціальних підприємств обумовлена такими основними факторами:

- 1) наявність великої низки соціальних проблем, вирішення яких потребує нових методів ведення бізнесу;
- 2) наявність нормативно-правової бази, що регулює діяльність соціальних підприємств;

3) не чітке розмежування соціального підприємництва та благодійності, корпоративної соціальної відповідальності тощо.

В українському законодавстві не передбачено спеціальної організаційно-правової форми для соціального підприємництва. Проте це не означає, що в соціального підприємництва взагалі немає правової бази. Так, ст. 62 Господарського кодексу України визначає: «Підприємство – самостійний суб'єкт господарювання, створений суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності. Підприємства можуть створюватись як для здійснення підприємництва, так і для некомерційної господарської діяльності» [4].

Найбільшою проблемою розвитку соціального підприємництва в Україні є те, що соціальні підприємці не мають змогу конкурувати за фінансові ресурси з іншими підприємствами. У соціальних підприємств, що створюються для вирішення соціальної проблеми, як правило, стартових інвестицій немає [6].

Однак, розвиток соціального підприємництва є невід'ємною складовою розвитку країни та має свої можливості. До ключових можливостей розвитку соціального підприємництва в Україні слід віднести:

- відсутність закону, який би регулював соціальне підприємництво – це можливість вибрати для соціального підприємства найбільш оптимальну організаційно-правову форму, як з точки зору бізнес-моделі, так і з точки зору особливостей оподаткування. А це означає, що соціальне підприємство може еволюціонувати від комерційного проекту громадської організації до публічного акціонерного товариства;

- наявність ресурсів, які не задіяні традиційним бізнесом – це зазвичай людські ресурси, до яких можна віднести: люди з обмеженими можливостями; біженці (внутрішньо переміщені особи); національні меншини; люди похилого віку; молодь; люди із залежностями; люди, що вийшли з місць позбавлення волі; ВІЛ-позитивні люди; багатодітні мами. Часто такі люди мають прекрасні вміння і навички, однак їх «особливості» відлякують традиційних підприємців брати їх на роботу через силу-силенну міфів і стереотипів;

- великий бізнес завжди зацікавлений в аутсорсингу. Багато великих підприємств намагаються не утримувати на своєму балансі низку

допоміжних служб і підрозділів, бо це вимагає постійних витрат, тому все частіше можна спостерігати замовлення таких послуг, як прибирання, транспортування, кур'єрська доставка, обслуговування оргтехніки і мереж, реклама і зв'язки з громадськістю, організація подій, освітні послуги, бухгалтерський облік, виробництво різних деталей тощо. Це дає змогу розвиватися малому бізнесу;

На відміну від традиційних підприємств, для вибору організаційно-правової форми з метою створення соціального підприємства потрібно зрозуміти відповідь на два питання:

1) чи буде розподілятися прибуток, зокрема у разі припинення соціального підприємства (прибуток не підлягатиме розподілу та використовуватиметься на визначену наперед мету: вирішення соціальних проблем, благодійність, розвиток громади тощо; або розподілятиметься частково чи повністю);

2) яка організаційно-правова форма діяльності інвесторів буде використовуватись для соціального підприємства та чи будуть здійснюватись майнові внески.

Варіанти організаційно-правових форм в Україні включають здійснення соціального підприємництва на базі: організацій громадянського суспільства (неприбуткових організацій); підприємницьких суб'єктів приватного права: юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та спільну господарську діяльність різних суб'єктів.

Список використаної літератури

1. Alter K. Social Enterprise Typology. Virtue Ventures LLC. 2007. 133 p.
2. Dees J.G. The Meaning of «Social Entrepreneurship». URL: http://www.caseatduke.org/documents/dees_sedef.pdf (дата звернення: 29.10.2021).
3. Mair J. Successful social entrepreneurial business models in the context of developing economies: an explorative study / J. Mair, O. Schoen. *International Journal of Emerging Markets*. 2007. Vol. 2. Issue 1. P. 54–68.
4. Благов Ю.Е. Социальное предпринимательство: проблемы типологии / Ю.Е. Благов, Ю.Н. Арай. *Вестник С.-Петербур. ун-та. Сер.: менеджмент*. 2010. Вып. 3. С. 109–114.
5. Борнштейн Д. Как изменить мир: Социальное предпринимательство и сила новых идей. М. : Альпина Паблишер, 2012. 499 с.
6. Боднар Ю. Власними силами: найкращі проекти соціального бізнесу в Україні. URL: <http://zeitgeist.platfor.ma/social-business-in-ukraine> (дата звернення 28.11.2011).